

Postoje občanů k prezidentskému úřadu - leden 2015

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost, v15-01
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	12. – 19. 1. 2015
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1021
Počet tazatelů:	241
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace dotazování PAPI a CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PI.8, PI.10, PI.11, PI.19, PI.41
Zveřejněno dne:	5. února 2015
Zpracovala:	Naděžda Čadová

V lednovém šetření se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., více zaměřilo na postoje českých občanů k úřadu prezidenta České republiky. Zjišťováno bylo mínění o způsobu volby prezidenta, vztahu k vládě a jejímu jmenování, ale také názor občanů na postavení prezidenta v zahraniční politice a na to, jakými otázkami se z titulu své funkce má zabývat.

Tabulka 1: Kdo by měl volit prezidenta? (v %)¹

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
všichni voliči	57	68	57	60	64	67	60	61	73	67	64
parlament	20	16	23	23	18	18	17	16	11	12	14
širší shromáždění volitelů	12	11	11	10	10	10	13	13	11	14	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Který z běžně užívaných způsobů volby prezidenta je podle Vás nejvhodnější pro Českou republiku? Volba parlamentem, tj. poslanci a senátory současně, volba širším shromážděním volitelů (např. poslanci, senátory a krajskými zastupiteli), nebo volba všemi voliči?“

Ve veřejnosti dlouhodobě jednoznačně převládá názor, že by prezidenta měli volit všichni voliči (viz tabulku 1). Pro přímou volbu prezidenta se v aktuálním šetření vyjádřily téměř dvě třetiny respondentů (64 %). Ve srovnání s výzkumem realizovaným před rokem, nedošlo k žádné statisticky významné změně. Oproti březnu 2013, kdy byl podíl zastánců přímé volby zatím nejvyšší za celé sledované období (tj. od roku 2002), ale došlo k jeho poklesu o 9 procentních bodů. Pro alternativní způsoby volby prezidenta se vyslovuje výrazně méně lidí: 14 % populace by souhlasilo s volbou parlamentem, 12 % dotázaných se vyslovilo pro volbu širším shromážděním volitelů.

Přímá volba prezidenta má podporu napříč celou českou společností. Mezi zastánce přímé volby prezidenta však častěji patří respondenti, kteří sami sebe na škále politické orientace řadí jednoznačně na levici a podle stranických preferencí voliči ČSSD. Pro volbu prezidenta parlamentem se vyslovují častěji lidé s orientací na pravý kraj politického spektra a voliči ODS a TOP 09. Vyšší podporu volby prezidenta parlamentem jsme zaznamenali u respondentů, kteří současnému prezidentovi vyjadřují nedůvěru.

V lednovém šetření jsme dále zjišťovali, jakými otázkami by se prezident podle veřejnosti z titulu své funkce měl zabývat, zda spíše obecnějšími otázkami politické kultury, morálky, apod., anebo i problémy konkrétního charakteru (viz tabulku 2).

Tabulka 2: Jakým otázkám se má prezident věnovat? ² (v %)

	02/ 2004	04/ 2004	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek	42	41	30	32	34	33	36	44	33	35
měl by se věnovat řešení konkrétních otázek, ale jen ve výjimečných případech	34	36	43	40	41	43	40	38	44	41
měl by se věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně	21	21	22	20	18	15	18	13	17	16

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pouze 16 % české veřejnosti se domnívá, že prezident by se měl věnovat pouze obecnějším otázkám morálky a podobně a nikoliv konkrétním záležitostem. Většina českých občanů od prezidenta naší země očekává, že se bude věnovat také řešení konkrétních otázek, i když převažující část veřejnosti (41 %) si myslí, že by k tomu měl přistupovat pouze ve výjimečných případech. Třetina dotázaných (35 %) vyslovila názor, že řešení konkrétních otázek by se měl český prezident věnovat trvale.

V porovnání s šetřením realizovaným v lednu 2014 nedošlo k žádné statisticky významné změně a aktuální výsledek je rovněž srovnatelný s výsledky výzkumů realizovaných v letech 2008 až 2012. Po výkyvu v březnu 2013, kdy byli čeští občané poněkud více nakloněni zásahům prezidenta i do řešení konkrétních otázek, se tak situace v současnosti vrátila k původnímu rozložení názorů.

Mezi zastánce trvalých zásahů prezidenta do řešení konkrétních otázek patří častěji lidé, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako špatnou, na škále levicopravice se sami zařazují na levou stranu politického spektra a z hlediska stranických preferencí se jedná zejména o potenciální voliče ČSSD a KSČM. Naopak respondenti,

² Otázka: „Má podle Vás prezident republiky zasahovat do řešení konkrétních problémů, nebo se má spíše věnovat obecnějším otázkám politické kultury, morálky a podobně? Měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek, měl by se jim věnovat, ale jen ve výjimečných případech, nebo by se měl věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně?“

kteří se sami hlásí k pravému středu a životní úroveň své domácnosti hodnotí jako dobrou, se častěji přiklání k názoru, že prezident by měl do řešení konkrétních otázek zasahovat pouze výjimečně. Lidé, kteří se na škále politické orientace řadí jednoznačně napravo, se častěji domnívají, že prezident se má především věnovat obecnějším otázkám morálky apod. I zde existuje výrazná diference z hlediska důvěry prezidentovi – ti, kdo mu důvěřují, jsou pro jeho aktivní působení v konkrétních otázkách, a naopak ti, kdo mu nedůvěřují, chtějí, aby se věnoval obecnějším otázkám morálky a podobně.

Lednové šetření CVVM se dále zaměřilo na vztah prezidenta a vlády (viz tabulku 3). Nadpoloviční většina (55 %) českých občanů se domnívá, že prezident má do činnosti vlády zasahovat pouze v omezené míře. Čtvrtina oslovených (26 %) pak vyslovila názor, že do činnosti vlády by prezident neměl zasahovat vůbec. Jen o málo více než desetina českých občanů (12 %) věří, že prezident by měl činnost vlády přímo řídit.

Tabulka 3: Postavení prezidenta vůči vládě³ (v %)

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005*	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
má zasahovat do její činnosti v omezené míře	49	61	56	52	49	52	55	64	55	55
nemá vůbec zasahovat do činnosti vlády	35	23	28	31	32	28	23	18	29	26
má řídit činnost vlády	6	11	9	10	11	10	16	15	12	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády, prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády, nebo prezident má řídit činnost vlády a předsedat jí namísto premiéra?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V porovnání s výzkumem realizovaným loni v lednu se situace nijak významně nezměnila. I u této otázky je ale patrná výrazná změna v rozložení názorů české veřejnosti v březnu 2013 ve smyslu většího příklonu k aktivnější roli prezidenta a poté v roce 2014 a 2015 návrat zpět k rozložení názorů v letech 2011 a 2012.

Názor, že prezident má přímo řídit činnost vlády, vyjadřovali častěji respondenti označující životní úroveň své domácnosti jako špatnou a ti, kteří by v parlamentních volbách podpořili KSČM. Naopak lidé, kteří se zařazují jednoznačně na pravou stranu politického spektra, častěji vyslovili názor, že prezident nemá do činnosti vlády vůbec zasahovat. I zde se objevuje výrazná diference z hlediska důvěry k prezidentovi, když lidé nedůvěřující prezidentovi častěji vyjádřili názor, že do činnosti vlády nemá prezident vůbec zasahovat.

Všech respondentů jsme se dále zeptali, jak má podle jejich názoru prezident postupovat při jmenování vlády (viz tabulku 4).

³ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády; prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády; prezident má řídit činnost vlády?“

Tabulka 4: Role prezidenta při jmenování vlády⁴ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005*	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
jmenovat ministry na doporučení premiéra	64	61	62	61	56	59	61	69	64
jmenovat ministry na základě vlastního uvážení	9	15	15	16	19	17	20	13	14
nemá ministry jmenovat	13	13	10	11	11	12	10	10	11

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra, nebo nemá jmenovat členy vlády?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Dvě třetiny českých občanů (64 %) se domnívají, že prezident by měl jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra, 14 % dotázaných vyslovilo názor, že prezident má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení. Podle desetiny obyvatel ČR (11 %) nemá prezident jmenovat ministry vlády, neboť to má být v kompetenci někoho jiného.

V časovém srovnání došlo v porovnání se situací v lednu 2014 k poklesu podílu občanů, kteří se domnívají, že prezident má jmenovat ministry na doporučení premiéra, o 5 procentních bodů, současná situace je tak srovnatelná s tou v letech 2005 až 2008. V letech 2011 až 2013 jsme pak zaznamenali zvýšení podílu zastánců jmenování ministrů pouze na základě vlastního uvážení prezidenta a v roce 2014 byl naopak zatím dosud nejvyšší podíl těch občanů, podle kterých má prezident jmenovat ministry na doporučení premiéra.

Názor, že prezident by měl jmenovat ministry na základě doporučení budoucího premiéra, zastávají častěji respondenti deklarující dobrou životní úroveň, lidé s vysokoškolským vzděláním, dotázaní, kteří se sami zařadili k pravému středu politického spektra, a podle stranických preferencí potenciální voliči ČSSD. Častěji se tento názor objevil také mezi dotázanými vyjadřujícími nedůvěru prezidentovi. Názor, že prezident má jmenovat ministry dle vlastního uvážení, se častěji objevil u respondentů deklarujících špatnou životní úroveň své domácnosti, voliči KSČM, lidmi, kteří se sami zařazují jednoznačně na levou stranu politického spektra, a těmi, kteří současnému prezidentovi vyjadřují důvěru.

V lednovém šetření jsme se dále zajímali o to, jaké postavení má mít prezident v oblasti zahraniční politiky (viz tabulku 5).

⁴ Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení; má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra; nemá jmenovat ministry vlády – to má být v kompetenci někoho jiného?“

Tabulka 5: Postavení prezidenta v zahraniční politice země⁵ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
může se angažovat ve směru udávaném vládou a ministerstvem zahraničí	65	54	61	64	58	55	57	59	60	63
má aktivně vystupovat nezávisle na vládě	15	26	20	16	17	21	21	21	19	18
má řídit zahraniční politiku	6	9	8	9	10	11	8	8	7	6
nemá se angažovat	6	6	5	6	8	5	7	7	8	7

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Šest z deseti českých občanů (63 %) si myslí, že prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, ale nesmí překračovat oficiální směr, který udává vláda a ministerstvo zahraničí. Možnost, že by prezident mohl aktivně vystupovat nezávisle na vládě a ministerstvu, pokládá za vhodnou přibližně pětina lidí (18 %). Menšinové je jak přesvědčení, že prezident má řídit zahraniční politiku země (6 %), tak názor, že se v zahraniční politice vůbec nemá vůbec angažovat (7 %). Názory na postavení prezidenta v zahraniční politice země jsou z hlediska časového srovnání poměrně stabilní.

Angažovanost prezidenta v intencích politiky vlády a ministerstva zahraničí častěji schvalují lidé s vysokoškolským vzděláním, ti, kdo uvádějí dobrou životní úroveň a lidé řadící se na škále politické orientace k pravému středu. Názor, že prezident má aktivně vystupovat v oblasti zahraniční politiky nezávisle na vládě, se častěji objevil u respondentů, kteří prezidentovi důvěřují, lidmi staršími 60 let, voliči KSČM, řadícími se na škále levice-pravice jednoznačně nalevo a dotázanými, kteří označují životní úroveň své domácnosti jako špatnou.

⁵ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident v oblasti zahraniční politiky? Prezident se nemá angažovat v oblasti zahraniční politiky, prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, ale nesmí překračovat oficiální směr, který udává vláda a ministerstvo zahraničí, prezident má aktivně vystupovat v oblasti zahraniční politiky nezávisle na vládě, nebo prezident má řídit českou zahraniční politiku?“